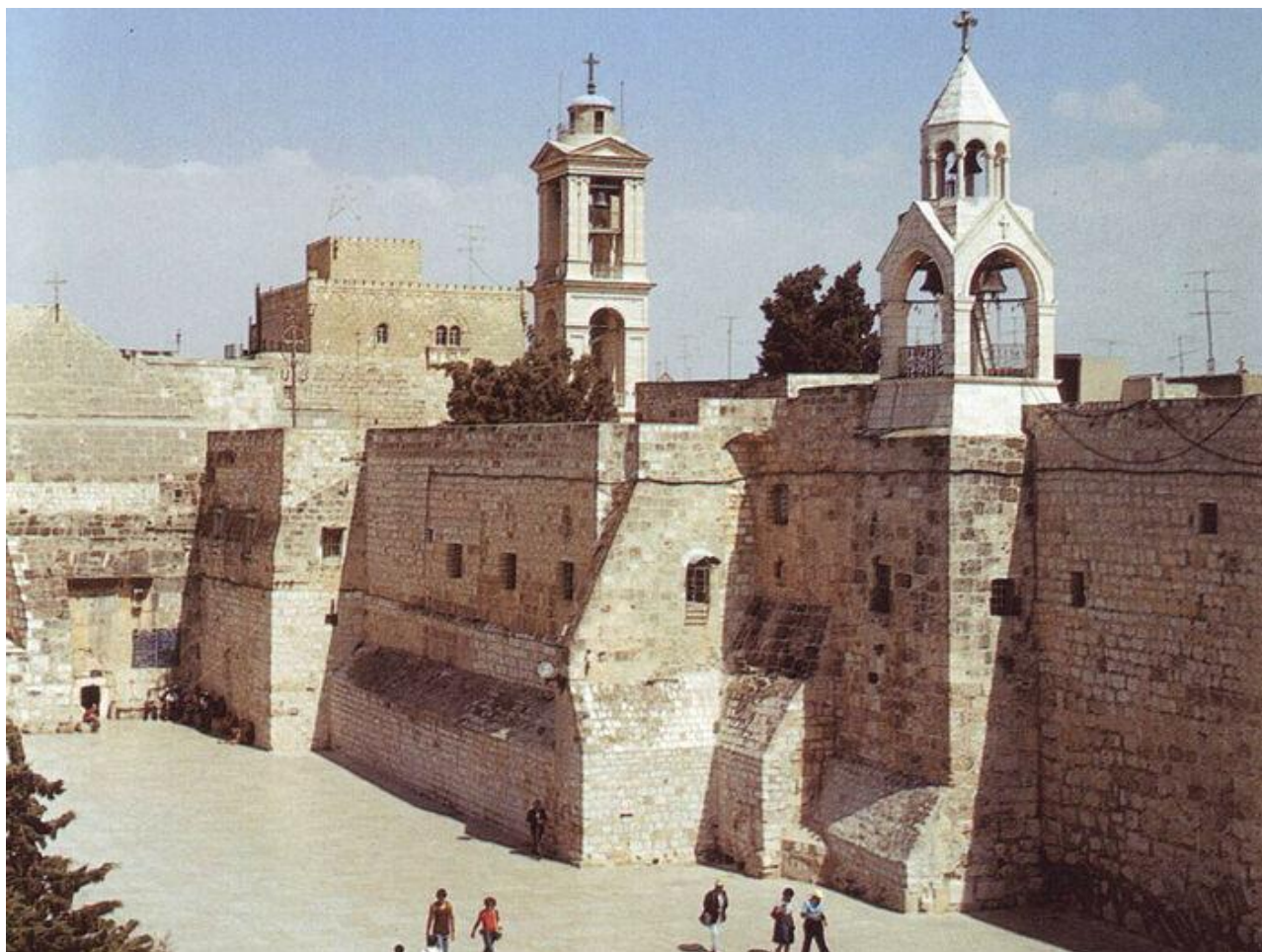

Βηθλεέμ, η Πατρίδα του Χριστού

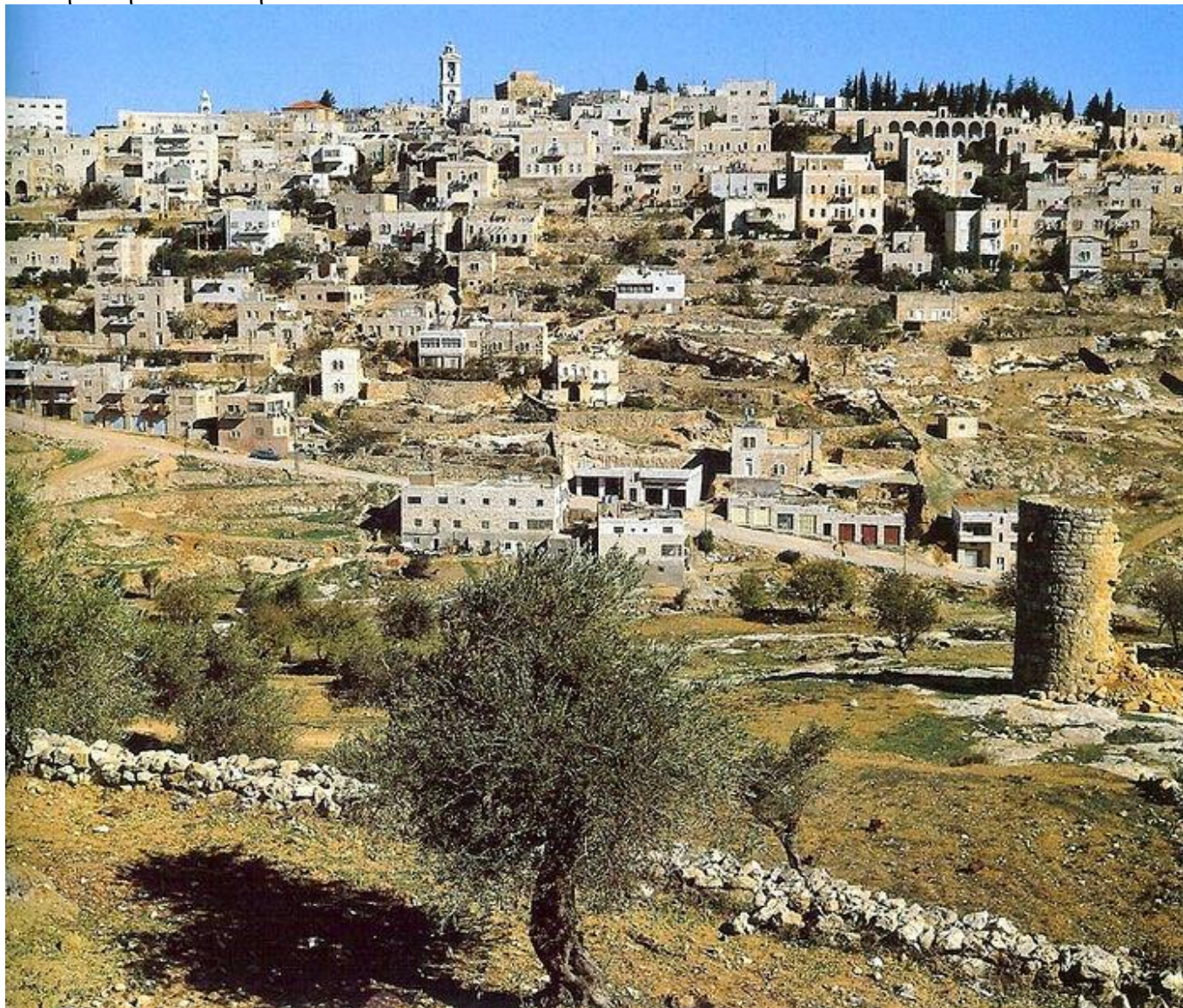
Η Βηθλεέμ. Η Βασιλική της Γεννήσεως του Χριστού

Η Βηθλεέμ, η πατρική πόλη του Δαβίδ και τόπος γέννησης του δοξασμένου απογόνου του Δαβίδ, του Χριστού Σωτήρα, βρίσκεται σε ύψωμα (2704 πόδια πάνω από το επίπεδο της θάλασσας) δύο εκτενών λόφων (ανατολικού και δυτικού), που συνδέονται μεταξύ τους με μικρή ράχη. Στα νότια και στα βόρεια περιβάλλεται από κοιλάδες, ενώ ανατολικά και δυτικά από πιο ήπιες πλαγιές. Η Βηθλεέμ βρίσκεται στα νότια των Ιεροσολύμων και απέχει μόλις δύο ώρες δρόμου. Τα περίχωρα της Βηθλεέμ είναι πολύ γοητευτικά. Έχουν πάνω τους ένα αποτύπωμα θαλπωρής και χαράς.

Οι ίδιοι οι λόφοι της Βηθλεέμ είναι κατάφυτοι από πλούσια βλάστηση και είναι γεμάτοι από κήπους με διάφορα δέντρα – ελιές, αμπέλια, συκιές και άλλα. Και τα περίχωρα, με τους λόφους και τις κοιλάδες τους, είναι κατάφυτα με πρασινάδες κήπων. Όταν απολαμβάνεις τα γραφικά περίχωρα της Βηθλεέμ, λέει ένας ταξιδιώτης, άθελά σου θυμάσαι όλα τα βιβλικά γεγονότα που είχαν τελεστεί εδώ κάποτε. Να! Από μακριά φαίνεται το μικρό τετράγωνο κτίριο με τρούλο. Είναι ο τάφος της ωραίας Ραχήλ, της πολύ αγαπημένης συζύγου του προπάτορα Ιακώβ. Εδώ πέθανε, εδώ μοιρολογήθηκε και ενταφιάστηκε, κοντά στο δρόμο προς τη Βηθλεέμ (Γεν.35:16 48:7). Να και τα ερείπια της πόλης Ραμά, την οποία αναφέρει ο προφήτης, όταν προφητεύει τη σφαγή των αθώων νηπίων της Βηθλεέμ: «*Ακούστηκε στη Ραμά κραυγή, θρήνος και κλάματα και στεναγμός βαρύς. Για τα παιδιά της κλαίει η Ραχήλ, μα πουθενά παρηγοριά δε βρίσκει, γιατί πια δεν υπάρχουν στη ζωή*» (Ιερ.31:15). Να και τα χωράφια, στα οποία η καμένη Ρουθ μάζευε πίσω από τους θεριστές στάχυα που ξέμεναν για να τρέφει την ηλικιωμένη πεθερά της, την οποία αγαπούσε, σαν μητέρα, κάτι για το οποίο την βράβευσε ο Κύριος ώστε να γίνει σύζυγος ενός άξιου και πλούσιου κατοίκου της Βηθλεέμ, του Βοόζ, και προμήτωρ του Σωτήρα του κόσμου.

Εκεί πιο κάτω, στις κοιλάδες και στους καρποφόρους λόφους της Βηθλεέμ και των περιχώρων της, πλούσια μέρη με πηγές γλυκού νερού, έβοσκε τα κοπάδια του πατέρα του ο ωραίος

δισέγγονος της Ρουθ, ο νεαρός Δαβίδ. Εκεί πάλευε με το λιοντάρι και την αρκούδα, θέλοντας να προστατεύσει τα κοπάδια του, εκεί έπαιζε στην άρπα τους θαυμαστούς του ψαλμούς. Στα ίδια βουνά, αργότερα, κρυβόταν πολλές φορές από τον Σαούλ, όταν αυτός τον κυνηγούσε παντού, σαν δούλο που δραπετεύσε ή σαν κάποιο ληστή. Άθελά μας, ανακαλούνται στη μνήμη μας τα συγκινητικά, ικετευτικά λόγια του πράου νεαρού που απευθύνονταν στον κακό διώκτη: *«διατί εμέ τον δούλον σου καταδιώκεις πάντοτε; Εις τι έχω πιάσει απέναντί σου και ποίον είναι το αδίκημά μου;»* (Α Βασ. 26:18). Εδώ, στη Βηθλεέμ, ο Σαμουήλ βρήκε τον Δαβίδ και για πρώτη φορά τον έχρισε βασιλιά, και αργότερα, όταν ο Δαβίδ έγινε βασιλιάς στο Ισραήλ, η Βηθλεέμ άρχισε να λέγεται τιμητικά η πόλη του Δαβίδ. Εδώ, στα χωράφια της Βηθλεέμ, βρίσκεται και το πηγάδι του Δαβίδ, από το οποίο ήθελε να πιει νερό, όταν δίψασε, τότε που η Βηθλεέμ είχε καταληφθεί από τους Φιλισταίους. Τότε, τρία παλικάρια από το στρατό του, με κίνδυνο της ζωής τους, μπήκαν στο στρατόπεδο του εχθρού και πήραν νερό για τον αγαπημένο τους αρχηγό. Όμως, ο ανδρείος βασιλιάς έχυσε το νερό αυτό «εις δόξαν Κυρίου» και είπε: *«λυπήσου με, Κύριε, να μη χορτάσω την επιθυμίαν μου με το νερό αυτό. Κατ' ουδένα λόγον θα πίνω αυτό, διότι είναι το αίμα εκείνων, που με κίνδυνον της ζωής των επήγαν να μου το προμηθεύσουν»* (Β Βασ. 23:14-17). Αμέσως μετά, νίκησε κατά κράτος τους εχθρούς και κατέλαβε τη Βηθλεέμ. Πιο πέρα προς τα νότια, πίσω από τα βουνά, βρίσκονται οι δημοφιλείς δεξαμενές του Σολομώντα, με τις οποίες ο σοφός αυτός βασιλιάς είχε εξασφαλίσει την ύδρευση των Ιεροσολύμων, κάτι που εξακολουθεί να είναι μέχρι και σήμερα μια εκπληκτική κατασκευή.

Αποψη της πόλης της Βηθλεέμ

Αυτές οι αναμνήσεις ζωντανεύουν στην ψυχή του χριστιανού, όταν αντικρίζει τη Βηθλεέμ και τα περίχωρά της. Όμως, πόσο αδύναμες και αμυδρές είναι αυτές οι αναμνήσεις μπροστά στην αγία

ανάμνηση του μεγαλειωδέστερου γεγονότος που φώτισε με νέο φως την ανθρωπότητα και που χάρισε στη Βηθλεέμ το πραγματικό μεγαλείο και τη δόξα της Γέννησης του Χριστού! Όλη η μετέπειτα ιστορία της Βηθλεέμ συνδέεται στενά με τη σημασία που έχει αυτό το γεγονός, ως ο τόπος, δηλαδή, όπου γεννήθηκε ο Λυτρωτής του κόσμου και ως τόπος χριστιανικής ευλάβειας και τιμής. Ήδη, κατά τους πρώτους αιώνες του χριστιανισμού, η Βηθλεέμ εξελισσόταν λόγω του ότι την επισκέπτονταν ευλαβείς προσκυνητές. Ο Μέγας Κωνσταντίνος έκτισε στη Βηθλεέμ μεγαλειώδη βασιλική, την οποία αργότερα ανακαίνισε ο Ιουστινιανός. Στη συνέχεια, εδώ κτίστηκαν μοναστήρια και ναοί, οπότε, το 600 μ. Χ., η πόλη ήταν γνωστή σε όλο το χριστιανικό κόσμο για τη σχετική ευημερία της.

Ωστόσο, τα καταστροφικά χτυπήματα της ιστορίας δε λυπήθηκαν τη Βηθλεέμ, όπως και τους περισσότερους τόπους της Αγίας Γης που είναι πολύτιμοι για την καρδιά του χριστιανού. Το 12^ο αιώνα, όταν πλησίαζαν οι σταυροφόροι, οι Άραβες κατέστρεψαν σχεδόν ολοκληρωτικά τη Βηθλεέμ, η οποία ξανά αποκαταστάθηκε από τους σταυροφόρους. Το 1244, η Βηθλεέμ ισοπεδώθηκε από τους επιδρομείς και το 1489 καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς. Αποκαταστάθηκε, μόλις τους τελευταίους αιώνες, και έγινε σχεδόν αποκλειστικά χριστιανική πόλη. Το 1831, από τη Βηθλεέμ εκδιώχτηκαν οι μουσουλμάνοι, επειδή είχαν εξεγερθεί κατά του νέου φόρου. Το 1834, μετά από νέα εξέγερσή τους, με διαταγή του Ιμπραήμ πασά, καταστράφηκε όλο το τετράγωνο όπου έμεναν παλαιότερα.

Τώρα, στη Βηθλεέμ ζουν περίπου 11 χιλιάδες κάτοικοι και σχεδόν όλοι είναι χριστιανοί. Η βασικότερη ενασχόληση των κατοίκων είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Εκτός από αυτό, οι κάτοικοι της Βηθλεέμ, εδώ και κάμποσους αιώνες, ασχολούνται με την παραγωγή διάφορων αναμνηστικών για τους προσκυνητές. Είναι ιδιαίτερα δεξιοτέχνες στο να φτιάχνουν διάφορα αντικείμενα από φίντισι: σταυρούς, παραστάσεις βιβλικών γεγονότων και άλλα. Όμως, αυτά τα αντικείμενα τα φτιάχνουν και από κοράλλια και από πέτρα που λέγεται «γουρούνι» ή «βρωμερή πέτρα» (είναι ένωση ασβεστίου και ορεινού ρετσινιού, και εξόρυξή της γίνεται στη Νεκρά θάλασσα).

Ολόκληρη η μικρή πόλη, που χωρίζεται σε οχτώ οικοδομικά τετράγωνα, είναι διακοσμημένη με κτίσματα και κατασκευές χριστιανών διάφορων ομολογιών. Οι ρωμαιοκαθολικοί έχουν εδώ μια μεγάλη μονή Φραγκισκανών με ξενώνα, μια όμορφη νέα εκκλησία στην πλαγιά του βουνού πίσω από την παλαιά μεγάλη εκκλησία, σχολείο αρρένων και σχολείο θηλέων της αδελφότητας του Αγίου Ιωσήφ, ορφανοτροφείο, φαρμακείο. Νοτιοδυτικά της πόλης, βρίσκεται το ρωμαιοκαθολικό μοναστήρι Καρμελιτών που κτίστηκε με πρότυπο το κάστρο του Αγίου Αγγέλου στη Ρώμη, με εκκλησία και Ιερατική Σχολή. Στα βορειοανατολικά, στην οδό Χεβρώνα, βρίσκεται το Νοσοκομείο των Αδελφών. Στη Βηθλεέμ, επίσης, οι Αρμένιοι έχουν ένα μεγάλο μοναστήρι που συνορεύει με ελληνορθόδοξο μοναστήρι και το μοναστήρι Φραγκισκανών. Όλα αυτά μαζί δημιουργούν στη νοτιοανατολική άκρη της πόλης μια μεγάλη κατασκευή που μοιάζει με κάστρο. Λίγοι είναι οι προτεστάντες στην πόλη (μέχρι 60 άτομα).

Το αστέρι της Βηθλεέμ

Όμως, το κύριο και το πιο πολύτιμο για κάθε χριστιανό κειμήλιο της πόλης αποτελεί ο Ναός και το Σπήλαιο της Γεννήσεως του Χριστού, που βρίσκονται στο τέλος της πόλης, στον ανατολικό λόφο, στην κοιλάδα, δίπλα από μια απότομη πλαγιά. Ο Ναός της Γεννήσεως του Χριστού ξεχωρίζει όχι μόνο επειδή κτίστηκε στον τόπο της Γέννησης του Σωτήρα του κόσμου, αλλά και για την αρχαιότητα των βασικών κτισμάτων του. Είναι γνωστό ότι ο Μέγας Κωνσταντίνος έκτισε τη βασιλική στον τόπο του σπηλαίου, όπου γεννήθηκε ο Χριστός. Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι αυτή η αρχαία βασιλική, στην γενική και βασική της όψη, είναι το σημερινό κτίριο, βεβαίως, με τις όποιες αλλαγές, και, ας πούμε, τις όποιες «ρυτίδες», που έχει υποστεί από τον χρόνο και την ιστορία. Αυτή η υπόθεση επιβεβαιώνεται από το ενιαίο και κοινό στίλ που έχει το σημερινό κτίριο και από το γεγονός ότι απουσιάζει ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της πρόσφατης εποχής. Ακόμα και στην περίπτωση που υποθέσουμε ότι ο Ναός της Γεννήσεως του Χριστού είχε ανακαινιστεί από τον Ιουστινιανό (527-565), αυτό το κτίριο αποτελεί πρότυπο αρχαίας χριστιανικής τέχνης. Βεβαίως, και στους μετέπειτα αιώνες, ο Ναός υπέστη αλλαγές και τροποποιήσεις, αλλά αυτές δεν ήταν ουσιαστικές. Έτσι, τον 12^ο αιώνα, οι τοίχοι του Ναού είχαν διακοσμηθεί με ψηφιδωτά σε χρυσό φόντο, με εντολή του Βυζαντινού αυτοκράτορα Μανουήλ Κομνηνού (1148-1180). Η στέγη του Ναού είχε καλυφτεί τότε με κασσίτερο. Τον 15^ο αιώνα (το 1482), επειδή η στέγη είχε παρουσιάσει φθορές, χρειάστηκαν να γίνουν εργασίες επισκευής, οι οποίες ολοκληρώθηκαν με χρήματα δυτικών ηγεμόνων (του Εδουάρδου Δ' της Αγγλίας και του Φιλίππου της Βουργουνδίας). Στα τέλη του 17^{ου} αιώνα, οι Τούρκοι έβγαλαν το μολύβδο από τη στέγη για να φτιάξουν σφαίρες. Πριν από αυτό, είχε καταστραφεί και το ψηφιδωτό του Μανουήλ Κομνηνού. Ο Ναός της Γεννήσεως του Χριστού βρίσκεται στη μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία. Μπροστά στην κύρια είσοδο του Ναού, από τη δυτική πλευρά, μέχρι και σήμερα, φαίνονται τα χνάρια της παλαιάς αυλής της πρώτης βασιλικής. Από τις τρεις πόρτες, οι οποίες αρχικά οδηγούσαν στον πρόναο, σώθηκε η μεσαία πόρτα, αλλά και αυτή είχε νωρίτερα εντοιχιστεί, και για την είσοδο στο Ναό έχει μείνει μόνο μια χαμηλή πόρτα. Ο πρόναος έχει πλάτος περίπου ενός μεσαίου πλοίου. Είναι σκοτεινός και χωρίζεται με τοίχους σε επιμέρους τμήματα. Παλαιότερα, από τον πρόναο

προς το Ναό οδηγούσαν τρεις πόρτες, αλλά οι δύο από αυτές έχουν εντοιχισθεί, και έμεινε μόνο η μεσαία. Το εσωτερικό του Ναού εκπλήσσει με τη μεγαλειώδη απλότητά του.

Έχει τη μορφή μιας μεγαλειώδους αίθουσας, η οποία χωρίζεται με τέσσερις σειρές από κολώνες σε πέντε μακρόστενα πλοία. Οι κολώνες είναι από κοκκινωπό ασβεστόλιθο και φέρουν λευκές φλέβες (11 κολώνες σε κάθε σειρά, το ύψος τους είναι 6 μέτρα). Το μεσαίο πλοίο έχει πλάτος 10 μέτρα και 40 εκατοστά και είναι πάνω από διπλάσιο σε σύγκριση με τα πλαϊνά πλοία. Ως προς την κατασκευή τους, οι κολώνες του Ναού δεν στερούνται αξιοσημείωτης ομορφιάς και μοναδικότητας. Η βάση τους στηρίζεται σε τετράγωνη πλάκα. Τα κιονόκρανά τους, κορινθιακού ρυθμού στην όψη, αλλά κάπως μεταμορφωμένα σε στυλ, έχουν στο πάνω μέρος μικρούς σταυρούς που έχουν χαραχθεί βαθιά. Στους τοίχους του Ναού, κάπου-κάπου, φαίνονται απομεινάρια από το ψηφιδωτό του Μιχαήλ Κομνηνού. Εκτός από αυτό, υπάρχουν παραστάσεις των επτά τελευταίων προγόνων του Αγίου Ιωσήφ και των σημαντικότερων Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων. Λίγο πιο πάνω υπάρχουν τμήματα διακόσμησης με κλαδιά και φύλλα, με πρόσωπα των Αγγέλων στους θόλους κτλ.

Το παραπάνω τμήμα του Ναού χωρίζεται με τοίχο από το τρίτο τμήμα, στο οποίο στεγάζεται μάλιστα ο Ναός που βρίσκεται πάνω από το σπήλαιο της Γεννήσεως του Χριστού. Σε αυτό το τμήμα του Ναού οδηγούν τρεις πόρτες. Πρόκειται για τη συνέχιση του μεσαίου πλοίου που σταυρώνεται με το άλλο πλοίο καθέτως. Και τα δύο αυτά πλοία κάνουν το σχήμα του λατινικού σταυρού, και στις τέσσερις γωνίες τους βρίσκονται τέσσερις παραστάδες. Στην αψίδα του κυρίως μεσαίου πλοίου βρίσκεται το ελληνορθόδοξο ιερό και η Αγία Τράπεζα που χωρίζεται από το δυτικό μέρος του Ναού με μικρό άμβωνα και τέμπλο. Τα απομεινάρια ψηφιδωτού πάνω στους τοίχους αυτού του μέρους του Ναού παρουσιάζουν σκηνές από τη ζωή του Χριστού: στη νότια αψίδα υπάρχει η πολύ ιδιαίτερη σκηνή της Εισόδου του Κυρίου εις τα Ιεροσόλυμα. Στη βόρεια αψίδα παριστάνεται η εμφάνιση του Αναστάνα Σωτήρα στους Αποστόλους μαζί με τον Θωμά. Οι Απόστολοι δεν έχουν φωτοστέφανα. Η τρίτη παράσταση παρουσιάζει την Ανάληψη του Χριστού. Οι Απόστολοι και πάλι δε φέρουν φωτοστέφανα. Ανάμεσα στους Αποστόλους βρίσκεται η Πάναγνη Παρθένος. Το πάνω μέρος της παράστασης λείπει.

Το Ιερό της Γεννήσεως του Χριστού και το σπήλαιο της Γεννήσεως

Δύο σκάλες από αυτό το μέρος του Ναού οδηγούν κάτω, στο σπήλαιο της Γεννήσεως του Χριστού. Αυτές οι σκάλες βρίσκονται στη δεξιά και στην αριστερή πλευρά του σολέα του ορθόδοξου ιερού. Σήμερα, η δεξιά (νότια) σκάλα ανήκει στους ορθόδοξους και η αριστερή (βόρεια) στους ρωμαιοκαθολικούς. Το ίδιο το σπήλαιο της Γεννήσεως του Χριστού, που βρίσκεται κάτω από το ορθόδοξο ιερό, έχει μακρόστενη όψη. Το μήκος του είναι 12 μέτρα και 40 εκατοστά, το πλάτος του 3 μέτρα και 90 εκατοστά και το ύψος 3 μέτρα. Όλο το σπήλαιο φωτίζεται με 32 καντήλια. Το πάτωμα είναι στρωμένο με μαρμάρινες πλάκες, όπως και οι τοίχοι. Στην ανατολική κόγχη βρίσκεται το ιερό, και πάνω από το ιερό βρίσκεται το ασημένιο αστέρι με επιγραφή στα λατινικά: *Hic de Virgine Maria Iesus Christus natus est* (Ενταύθα εκ της Παρθένου Μαρίας εγεννήθη ο Ιησούς Χριστός). Χωρίς το δέος της ευσέβειας και χωρίς πνευματική ανάταση δεν μπορούμε να διαβάζουμε τη συγκεκριμένη επιγραφή που λέει τόσα πολλά στην καρδιά και στο νου του χριστιανού! Γύρω από αυτή τη κόγχη είναι αναμμένα 15 καντήλια, από τα οποία 6 ανήκουν στους Έλληνες, 5 στους Αρμένιους και 4 στους ρωμαιοκαθολικούς. Όσο έντονα και να λάμπουν αυτά τα καντήλια, δεν μπορούν παρά μόνο αδύναμα και αμυδρά να μας θυμίζουν το αιώνιο φως, το φως του κόσμου που κάποτε έλαμψε εδώ!

Η είσοδος στο παρεκκλήσι της φάτνης

Σχεδόν απέναντι από το σπηλαίο βρίσκονται τρία σκαλοπάτια τα οποία οδηγούν κατεβαίνοντας στο παρεκκλήσι της Φάτνης που βρίσκεται στο ειδικό σπήλαιο. Η ίδια η φάτνη είναι φτιαγμένη από μάρμαρο: το πάτωμα από άσπρο μάρμαρο, τα τοιχώματα από καφέ μάρμαρο. Στη φάτνη κείται το Θείο βρέφος φτιαγμένο από κερί. Εδώ βρίσκεται και η λατινική Αγία τράπεζα όπου απεικονίζεται (σε μεταγενέστερη χρονολογία) το γεγονός της προσκύνησης των μάγων. Κοντά στο σπήλαιο, από τη νοτιοδυτική γωνία της εκκλησίας της Αγίας Αικατερίνης, μια σκάλα οδηγεί στο νότιο τμήμα του σπηλαίου, αρχικά στο λεγόμενο παρεκκλήσι των Αθώων Παίδων, όπου, σύμφωνα με μεταγενέστερη παράδοση του 15^{ου} αιώνα, ο Ηρώδης είχε διατάξει να θανατώσουν τα βρέφη που τα είχαν κρύψει εδώ οι μητέρες τους. Τα πέντε σκαλοπάτια προς τα πάνω οδηγούν στο παρεκκλήσι του Αγίου Ιωσήφ, που ανεγέρθη το 1621, στον τόπο όπου πιστεύεται ότι ο Άγιος Ιωσήφ έλαβε εντολή από τον Άγγελο να φύγει για την Αίγυπτο μαζί με το βρέφος Χριστό. Εκτός από όλα αυτά, προσκυνητές, και ιδιαίτερα ρωμαιοκαθολικοί τιμούν τον τάφο του Αγίου Ιερωνύμου (πατέρα του 4^{ου} αιώνα) που βρίσκεται σε ιδιαίτερα σπήλαια, τον τάφο και την Αγία τράπεζα του πρεσβυτέρου Ευσεβίου, τους τάφους της Παύλας και της κόρης της Ευστοχίας, τις μαθήτριες του Αγίου Ιερωνύμου, και, τέλος, το κελί όπου ο Άγιος Ιερώνυμος πέρασε 36 χρόνια της ειρηνικής ζωής του, μεταφράζοντας τα βιβλία της Αγίας Γραφής στα λατινικά (Βουλγάτα) και άλλα έργα για το καλό της Εκκλησίας. Υπάρχει εδώ και το λεγόμενο σπήλαιο του γάλακτος, όπου πιστεύεται ότι έπεφταν στη γη σταγόνες γάλακτος από το στήθος της Θεομήτορος. Υπάρχει ο κάμπος των ποιμένων και το χωριό των ποιμένων – Μπετ-Σαχούρ, από όπου κατάγονταν οι βοσκοί που αξιώθηκαν να λάβουν πρώτοι την είδηση από τους κατοίκους του Ουρανού για τη Γέννηση του Λυτρωτή του κόσμου.

Τα πάντα σε αυτό το άγιο μέρος διακατέχονται από το πνεύμα του μεγάλου γεγονότος, της Γεννήσεως του Χριστού. Τα πάντα εδώ ανεβάζουν τη σκέψη του χριστιανού προς το Θείο Βρέφος. Τα πάντα προτρέπουν να κλίνουμε τα γόνατα της καρδιάς μας μπροστά στο μεγαλείο του ανείπωτου ελέους του Υιού του Θεού!